

De Rode Draad is het kennis- en informatiecentrum voor sekswerk in Nederland. Onze missie is om de positie van sekswerkers te verbeteren door te informeren, signaleren, onderzoeken, adviseren en verbinden.

Sekswerk in 2011

Trendrapport

*Stichting De Rode Draad
Kloveniersburgwal 47
1011 JX Amsterdam*

*www.rodedraad.nl
info@rodedraad.nl
twitter.com/sekswerk*

Een uitgave van De Rode Draad,
Amsterdam, 2012

Copyright De Rode Draad

Dit document had niet tot stand kunnen komen zonder het uitstekende werk van de veldwerkers, de medewerkers en het bestuur van De Rode Draad.

Inhoudsopgave

Samenvatting

Deel 1: Ontwikkelingen

	<i>Pagina</i>
1. Inleiding	7
2. Trends	8
a. Minder vergunde bedrijven	8
b. Chinese salons	9
c. Uitbuiting Hongaarse vrouwen	11
d. De rol van het internet	12
e. Mensenhandel	14
f. Discussie over klantcriminalisering	15

Deel 2: Vragen en klachten

a. Helpdesk	16
b. Klachten	19
c. Problemen voor migranten	25

Deel 3: Veldwerk

Fysiek veldwerk	26
Internetveldwerk	30

Samenvatting

Dit rapport beschrijft de stand van zaken met betrekking tot sekswerk in Nederland in 2011. Het is opgesteld door De Rode Draad, kennis- en informatiecentrum voor sekswerk. De informatie is opgesteld aan de hand van vragen, tips en klachten van sekswerkers, klanten, exploitanten en andere betrokkenen, die contact opnamen met De Rode Draad in 2011.

In 2011 zagen we dat ontwikkelingen die eerder zichtbaar waren zich doorzetten:

1. Het aantal vergunde bedrijven bleef in 2011 afnemen
2. Het aantal Chinese (massage)salons nam toe
3. De uitbuiting van Oost-Europese en met name Hongaarse vrouwen is een groot probleem
4. Het internet speelt een steeds grotere rol in de seksindustrie
5. Er is in de politiek en in de media vrijwel alleen aandacht voor 'gedwongen prostitutie' of mensenhandel
6. De discussie over Het Zweedse Model ofwel de klanccriminalisering laait op in Nederland

Het aantal clubs en privéhuizen nam af van 800 in 2000 naar ca. 340 in 2011. Het aantal faciliteiten voor raamprostitutie is de laatste jaren ook afgenomen. Het gevolg is dat de huurtarieven stijgen. Er is sprake van een afnemende klandizie in de vergunde sector en vrouwen kunnen de huur van het raam vaak niet meer betalen. De tarieven voor de seksuele dienstverlening dalen ondertussen. Daarbij wordt melding gemaakt van het toenemen van betaalde seksuele dienstverlening zonder condoom.

Meer dan tien jaar na de opheffing van het bordeelverbod is slecht werkgeverschap nog steeds niet verdwenen uit de prostitutiewereld. Er wordt regelmatig geklaagd over het optreden van exploitanten en over de gang van zaken op de werkvloer. Sekswerkers klagen erover dat sommige exploitanten 'rommelen' met de opdrachten, kwitanties en contracten ten koste van hen. Daarnaast zijn er klachten over onaangekondigde huurverhogingen bij de raamprostitutie. Er moet meestal voor een langere periode aaneengesloten (een week of een maand) gehuurd worden. Vrije dagen zijn er daardoor niet.

In clubs en privéhuizen hanteert men het opting-in systeem als alternatief voor loondienst en zelfstandig ondernemerschap. Bij dit systeem verloopt de belastingafdracht via de exploitant, maar mag hij geen gezag uitoefenen. Er worden echter geen sociale lasten afgedragen, waardoor de sekswerker geen recht heeft op een werkloosheidsuitkering, doorbetaling bij ziekte, zwangerschapsverlof en pensioenopbouw. De Rode Draad ontvangt vaak vragen van vrouwen die zwanger zijn, of ziek en zich afvragen hoe ze nu aan de kost moeten komen. Lang niet alle exploitanten houden zich aan het voorwaardenpakket dat aan het opting-in systeem is verbonden, zo worden er soms vaste werktijden opgelegd.

De situatie in de legale bedrijven is één van de oorzaken van de verplaatsing van vraag en aanbod naar het internet. Er zijn talloze sites waarop seksuele diensten worden aangeboden. Het zijn vaak sekswerkers die vanuit hun eigen huis werken, of zonder tussenkomst van een bureau klanten bezoeken (zelfstandige escorts), in een hotel gaan logeren om daar klanten te ontvangen of met enkele collega's samen een kamer of een appartement huren. Sekswerkers in vergunde clubs, privéhuizen, massagesalons en escortbureaus, werven ook klanten via het internet en spreken met hen af in de vergunde bedrijven. De meeste vragen aan De Rode Draad komen van vrouwen die samen met anderen zelfstandig of vanuit de eigen woning klanten willen ontvangen.

Elke gemeente heeft een eigen beleid ten opzichte van thuisprostitutie. Het wordt ofwel gedoogd of verboden, of het is - onder strenge voorwaarden - toegestaan. Veel vrouwen willen graag samen - vooral uit veiligheidsoverwegingen - klanten ontvangen in een gezamenlijk gehuurd appartement. Dit is in iedere gemeente verboden want dan wordt het als onvergund prostitutiebedrijf beschouwd.

De Rode Draad ontvangt klachten over vrouwen die bij escortbureaus een concurrentiebeding moeten ondertekenen. Ook worden klachten over derden gemeld. Zo weigeren banken nog steeds sekswerkers als klant en voelen een aantal sekswerksters zich gediscrimineerd door medewerkers van uitkeringsinstanties.

Migranten

Sommige exploitanten wijten de teloorgang van de klandizie in hun bedrijven aan de concurrentie op het internet en aan de Chinese salons. In de steden ziet men inderdaad een toename van Chinese massagesalons. Sommige salons in Amsterdam die eerst bekend stonden als Thaise salons, zijn in Chinese handen over gegaan. Het is waarschijnlijk dat er in een onbekend aantal van deze salons een vorm van seksuele dienstverlening plaatsvindt. De vrouwen dragen in veel salons kleding die men over het algemeen associeert met seksuele dienstverlening. In Chinese kranten in Nederland worden diensten van Chinese studentes aangeboden en wordt tevens tegen betaling bemiddeling aangeboden voor het regelen van een verblijfsstatus. De Chinese vrouwen lijken op een studentenvisum Nederland binnen te komen. Het vermoeden bestaat dat Chinese vrouwen slachtoffer zijn van economische uitbuiting, we zien ze lange dagen maken en horen dat de dienstverlening er zeer goedkoop is. Ook krijgen we signalen door dat hier onveilig wordt gewerkt.

Migranten uit Oost Europa ondervinden vaak problemen met het vinden van passende woonruimte. Zij hebben - mede hierdoor - vaak geen bankrekening en zorgverzekering. Postadressen zijn echter voor veel geld te koop. Op het internet worden ook illegale diensten als kamerverhuur, beveiliging en bemiddeling geboden aan sekswerkers.

In de raamprostitutie zijn veel vrouwen met een Oost-Europese afkomst werkzaam, een deel bleek voor zichzelf te werken. In sommige raamgebieden werken opvallend veel Hongaarse vrouwen. Zij geven signalen af dat ze niet ontspannen aan het werk zijn, bang zijn en niet vrijuit kunnen spreken. De Rode Draad heeft de aanwezigheid van Hongaarse pooiers in de raamgebieden gesignaleerd. Eind 2011 is door de Nederlandse overheid medegedeeld dat Roemenen en de Bulgaren voortaan niet meer legaal via de opting-in regeling kunnen werken. Er is veel onrust en onduidelijkheid onder de Roemeense en Bulgaarse vrouwen.

In 2011 was er veel mediabelangstelling voor mensenhandel. De teneur is over het algemeen dat de legalisering van de seksindustrie is mislukt en dat het probleem van de mensenhandel alleen maar omvangrijker is geworden. De Rode Draad kan bevestigen noch ontkennen dat er meer of minder slachtoffers van mensenhandel zijn. We beschikken over aanwijzingen dat de politie en andere overheden alerter zijn geworden op mensenhandel en signalen ervan eerder herkennen. De Rode Draad heeft ook in 2011 contact gehad met vrouwen die slachtoffer van mensenhandel waren (geweest).

De terminologie is belangrijk om het onderwerp bespreekbaar te maken met de sekswerkers. Zij herkennen zich niet in termen als 'gedwongen prostitutie'. Uitbuiting, diefstal en afpersing kennen ze wel.

Op basis van de informatie die bij De Rode Draad binnenkomt, is het niet mogelijk om te beoordelen of de situatie in vergunde bedrijven beter is dan in onvergunde bedrijven.

De Rode Draad

De Rode Draad verricht veldwerk in heel Nederland. In teams van twee veldwerkers -waarvan één veldwerker altijd ervaringsdeskundige is- worden alle vergunde bedrijven bezocht. Hierdoor komen de medewerkers als collega binnen.

De Rode Draad heeft in 2011 ca. 2300 sekswerkers bereikt. De helpdesk van de Rode Draad wordt daarnaast veel geraadpleegd door de doelgroep. De Rode Draad deelt tijdens het veldwerk informatiemateriaal uit van diverse instanties en kanaliseert hulpvragen. De medewerkers spreken veel talen en informatie is beschikbaar in het Spaans, Roemeens, Russisch, Engels, Thais, Hongaars, Frans, Portugees en Chinees.

Het in eigen beheer ontwikkelde magazine SWork, dat gemaakt is door sekswerkers, voor sekswerkers, heeft er in 2011 toe geleid dat de veldwerkers van De Rode Draad vrijwel overal welkom waren. De informatie in het tijdschrift nodigde uit tot het stellen van vragen om hulp en / of informatie. Hiervan is veelvuldig gebruik gemaakt. Deze informatie is verwerkt in dit rapport.

De Rode Draad verricht ook veldwerk via internet. Dit is nog beperkt van omvang, aangezien het een zeer arbeidsintensieve wijze van werken betreft. Daarnaast is de informatie op de website van De Rode Draad aangepast en is begonnen met het verspreiden van informatie via twitter (www.twitter.com/sekswerk) . Ca. 350 mensen / organisaties volgen De Rode Draad via twitter, waaronder veel sekswerkers. Hulpvragen worden door sekswerkers via dit medium naar de medewerkers doorverwezen.

Inleiding

In 2006 publiceerde De Rode Draad het rapport *Rechten van prostituees*. In dit veelgeciteerde rapport signaleerde De Rode Draad dat:

- Het aantal vergunde bedrijven op zijn retour was
- Thaise massage steeds populairder werd
- De klandizie van de clubs, privéhuizen en de raamprostitutie afnam
- Het prijspeil voor seksuele dienstverlening geen gelijke tred hield met het prijspeil in andere vormen van dienstverlening
- De verdiensten van sekswerkers – uitzonderingen daargelaten- niet hoog waren.
- De arbeidsrechtelijke positie van sekswerkers op de werkvloer van de legale prostitutiebedrijven niet rooskleurig was en dat het arbeidsrecht steeds werd geschonden

In Trendrapport 2011, dat als een aanvulling op het rapport uit 2006 gezien moet worden, beschrijven we aan de hand van vragen, tips en klachten die bij De Rode Draad binnenkwamen de positie van sekswerkers in 2011. Geanonimiseerde telefoonnotities, e-mails en fragmenten uit veldwerkverslagen zijn ter illustratie bijgevoegd. De ervaringen die tijdens het bedrijvenbezoek zijn opgedaan, komen aan de orde in het hoofdstuk over het veldwerk.

Alleen voor de beschrijving van de problematiek van de Hongaarse vrouwen in dit project zijn in beperkte mate externe bronnen gebruikt. Verder is uitsluitend gebruik gemaakt van de notities van de helpdesk en van de veldwerkverslagen. Het bevat de uitspraken van sekswerkers en observaties van veldwerkers.

Het veldwerk is dus één van de twee belangrijkste bronnen van dit rapport. De medewerkers van de Rode Draad bezoeken in teams van twee mensen bedrijven in het hele land en proberen zo in contact te komen met sekswerkers. Zij hebben eerst een intensieve veldwerktraining bij De Rode Draad ondergaan. Het verschil met andere organisaties die ook de bedrijven bezoeken is dat er in een team van De Rode Draad altijd een (ex) sekswerker werkt, die zich als collega kan presenteren. Bovendien zijn er bij De Rode Draad veldwerkers die behalve Engels en Spaans ook het Hongaars, Russisch, Roemeens, Duits en Thais beheersen. Een Chinees sprekende veldwerker is op afroep beschikbaar.

De Rode Draad biedt sekswerkers informatie aan over alles wat met het werk te maken heeft en doet dit door middel van brochures van de overheid en eigen informatiemateriaal, zoals het in 2011 verschenen glossy *S-werk*. De Rode Draad verschaft informatie over mogelijkheden om veilig, gezond en zelfstandig te werken. Maar ook over de wet- en regelgeving, gezondheid en welzijn, belastingzaken, financiële zaken, het werken als ZZP'er of in loondienst, de verschillende werkvormen, de procedures bij de Nederlandse overheid, de werkwijze van de Nederlandse politie en justitie etc. Waar nodig verwijst de Rode Draad door naar andere instellingen.

De Rode Draad onderstreept het belang van regelmatig contact met alle bereikbare sekswerkers, om signalen van misstanden en de ontwikkelingen binnen de diverse werkvormen te monitoren.

Dit veldwerk is verricht in het project *Vraagbaak Prostitutie en Arbeid*, een landelijk informatieproject, dat gefinancierd wordt door het Ministerie van Veiligheid en Justitie, het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, en de gemeenten Utrecht, Amsterdam, Rotterdam en Den Haag.

Trends

In 2011 zagen we dat ontwikkelingen die eerder merkbaar waren zich doorzetten:

1. Het aantal vergunde bedrijven bleef in 2011 afnemen
2. Het aantal Chinese (massage)salons nam toe
3. De uitbuiting van Hongaarse vrouwen was (en is) een groot probleem
4. Het internet speelt een steeds grotere rol in de seksindustrie
5. Er is in de politiek en in media vrijwel alleen aandacht voor ‘gedwongen prostitutie’ of mensenhandel
6. De discussie over Het Zweedse Model ofwel de klantcriminalisering laait op in Nederland

Ad 1. Minder vergunde bedrijven

In 2000 waren er ongeveer 800 vergunde clubs, privéhuizen en massagesalons in Nederland. Al in 2006 constateerde De Rode Draad dat veel vergunde bedrijven sinds die tijd waren verdwenen. In 2011 waren er nog ca. 340 clubs, privéhuizen en vergunde massagesalons. Deze trend lijkt zich door te zetten. In een stad als Heerlen was er in 2011 van de acht vergunde bedrijven nog één open.

In 2011 merkten de veldwerkers dat van de clubs, privéhuizen en massagesalons die in 2005 in bedrijf waren er nu minstens 48 waren gesloten. Daarnaast was er van twee andere privéhuizen bekend dat ze kort na het bezoek van de veldwerkers dicht zouden gaan.

De eigenaresse van het privéhuis kondigde aan na 38 jaar te gaan sluiten. Daar waren drie redenen voor. De ligging was ongunstig, aan een drukke straat. Je kunt er als klant nooit discreet naar binnen. En er waren aan alle kanten Turkse bedrijven gekomen, niet dat ze een hekel had aan Turken, maar het trok jongens aan die voor haar deur rondhingen. En ze kon hen honderd keer vragen of ze niet voor de deur wilden hangen, maar op deze manier wilden de klanten liever niet naar binnen. En los van de niet-discrete ingang liep het toch allemaal terug in de branche, dat viel niet te stoppen.

Bij vier clubs die officieel gesloten waren, werd op grond van informatie van burens, door de veldwerkers vermoed dat er nog wel werd doorgewerkt.

Het gebouw ziet er uit alsof er al twintig jaar niets meer gebeurt in het pand: vies, graffiti en de rolluiken naar beneden. Door de kieren van de gordijnen op de begane grond zien we echter wel dat er spullen binnen staan. De voordeur is dicht en er is ook geen bel. We besluiten iets te gaan drinken in het nabijgelegen café waar de barman ons wel meer zou kunnen vertellen. Dat was ook zo. De club is volgens hem gewoon open, maar ze horen wel verhalen over rare openingstijden, zoals 's ochtends vroeg. Wel kwam er een tijdje geleden een vrouw een fles wodka halen, omdat ze een vervelende klant had, zei ze.

In 2006 merkten we tevens dat de klandizie in de vergunde prostitutie terugliep. Ook die trend lijkt zich door te zetten. In 2011 gaven de vrouwen openlijk toe dat ze niet iedere dag klanten hebben. Dat kwam bij de helpdesk ter sprake maar ook tijdens veldwerk (negen maal).

Twee clubs waarvan we eerder berichten hadden dat ze gesloten waren hadden hun deuren kennelijk weer geopend. Van een van de twee weten we dat het door een nieuwe eigenaar is heropend. Nieuwe bedrijven bestaan eigenlijk niet: in het algemeen gaat het om oude bedrijven die nieuwe eigenaren hebben gekregen.

Gebrekkige verdiensten/klandizie

Het afnemen van het aantal clubs in het legale circuit heeft wel degelijk te maken met het gebrek aan klandizie, waardoor de club niet meer rendabel is. De belangstelling van vrouwen om er te gaan

werken neemt vervolgens af. Zo belanden veel bedrijven in een vicieuze cirkel: geen klandizie, geen vrouwen. In één massagesalon waren er op de dag dat de veldwerkers langskwamen slechts drie klanten geweest. Een voorheen populaire club werd in het weekend gemeden door klanten. Een van de vrouwen vertelde dat ze steeds maar zat te wachten in de club, omdat er helaas niet zoveel klanten komen de laatste tijd. De klanten die wel komen zeuren volgens haar altijd ontzettend over de prijs, ze willen maar €50 betalen voor een half uur.' Veel sekswerkers lossen dit op door hun klanten via internet te werven en ze op de afgesproken tijd in de club of het privéhuus te ontvangen. Dat wordt overigens moeilijk in een club die niet met de tijd is meegegaan.

Op internet is er geen aanwijzing dat er nog activiteiten zijn. Ze zeggen alleen te adverteren in de krant. We werden door de eigenaresse binnengelaten en er zaten vier vrouwen in de woonkamer. Later zagen we nog een vrouw in de gang (ze kwam net binnen of ging net weg). Ze waren rond de 40, 50 jaar en heetten ons hartelijk welkom. De club maakte een vervallen indruk. Er kwamen niet veel klanten meer, zo werd ons verteld, en onze komst doorbrak de verveling.

Een van de vrouwen gaf aan lange dagen te maken voor slechts 200 euro bruto per week. In een andere stad met een paar clubs, geven de vrouwen aan minimaal zes dagen per week te moeten werken om ervan te kunnen leven.

Het prijspeil is ook niet noemenswaardig verhoogd. In bedrijf no 73 moet een klant voor een oraal contact € 15 extra betalen, waarvan € 7,50 voor de vrouw was. Op het erkennen dat de verdiensten laag zijn rustte vroeger een taboe. De gevolgen van het stigma werden immers verzacht door de hoge verdiensten die er tegenover stonden. Toch is het aantal klachten bij de helpdesk over slechte verdiensten hoog te noemen: 8 en bij het veldwerk 10.

Raamprostitutie

Ook het aantal faciliteiten voor raamprostitutie is aan het slinken. Bijvoorbeeld in Deventer zijn de meeste ramen gesloten. In de raamprostitutiegebieden lijken er ook minder klanten te komen.

Uit een veldwerkverslag over een raamgebied beneden de grote rivieren: In de anderhalf uur dat we er zijn (prime time) hebben we misschien tien (potentiële) klanten gezien. We zien maar 1 man ook echt naar binnen gaan, de rest schuifelt een beetje ongemakkelijk rond op het plein.

In Alkmaar bijvoorbeeld is het aantal ramen verminderd. Kennelijk is daar het aantal ramen – als onbedoeld effect van een overheidsmaatregel- aangepast aan de vraag.

Enkele vrouwen vertelden ons dat het nogal slapjes was, maar dat was niets nieuws. Dat was al lang zo. Daar had het sluiten van een deel van de ramen geen invloed op. Anderen zeiden daarentegen dat ze best blij waren dat er vijftig ramen waren gesloten. 'Ik hoef dan niet meer zulke lange dagen te maken omdat er minder ramen zijn. Nu mogen we een raam delen. Een andere vrouw zei dat er evenveel klanten waren maar minder vrouwen. Een van deze vrouwen, een Hongaarse, zei dat ze daardoor niet meer zeven dagen per week hoefde te werken. Degenen die er niet meer terecht konden, werkten volgens een ander in appartementjes in de buurt van stations.

In Amsterdam werkt het gemeentebestuur aan een forse inkrimping van de raamprostitutie (Project 1012, genoemd naar de postcode van het Wallengebied). De gemeente Den Haag bestudeert momenteel de haalbaarheid van sluiting van de ramen aan de Doubletstraat.

Ad 2. Chinese salons

Veel exploitanten wijten de teloorgang van de klandizie aan de concurrentie op het internet en aan de Chinese salons.

“ Ik zal je laten zien waar ze nu werken.” Hij wees naar een winkelpand met een bord: kapper, nagelstudio en massage. Daar zitten Chinese meisjes van 14, 16 jaar. Hij ziet dagelijks de klanten op de stoep staan, eerst sms'en ze en daarna worden ze mee naar boven getroond. Hij had het doorgegeven aan de Zedenpolitie, en naar zijn zeggen is er wel een inval geweest bij de kapper, maar ze kregen het bewijs niet rond.

In de grote steden en ook steeds meer in de middelgrote steden ziet men vanaf 2005 een toename van Chinese massagesalons, kappers en schoonheidssalons. In Den Haag zaten er op een gegeven moment tien in één straat. Midden juli 2011 telden de veldwerkers van De Rode Draad 29 Chinese salons in de Hofstad.

Het is niet bekend of er inderdaad minderjarigen in dit soort bedrijven werken, maar het is wel waarschijnlijk dat er een vorm van dienstverlening plaatsvindt die wij seksueel zouden noemen. Van een vrouwelijke bezoeker van een Chinese voetmassagesalon vernamen we dat ze mannen zag binnenkomen die mee naar achteren werden genomen. Het is echter heel moeilijk om aan te tonen dat er in deze massagesalons seksuele dienstverlening plaatsvindt en het is al helemaal lastig om hard te maken dat het gaat om seksuele uitbuiting. Van één van de 29 Chinese salons in Den Haag weten we dankzij een recensie op internet van een vrouwelijke massageklant dat er in ieder geval in één salon alleen massage wordt verricht omdat ze geen 'gekreun' hoorde in belendende kamers. Mogelijk ervaren de Chinese vrouwen – net als de Thaise vrouwen- het masseren van de geslachtsdelen tot er een hoogtepunt op volgt, niet als seks, wat het krachtens de Nederlandse jurisprudentie wel is.

De eigenaresse beweert dat ze voor dit bedrijf helemaal geen vergunning nodig heeft, een inschrijving bij de Kamer van Koophandel is voldoende. Het is geen erotisch bedrijf, geen seks, gewoon massage, dus er is geen enkele vergunning nodig. Als er 'iets' gebeurt (lees: happy ending) dan is dat geen probleem. Maar er wordt géén seks geboden', benadrukt ze nogmaals.

Verschillende keren hebben de veldwerkers gezien dat de vrouwen die daar werken, kleding droegen die niet de associatie oproepen van medische massage.

Tenslotte zijn we wat gaan eten bij een shoarmazaak. We troffen naast dit pand een Chinese massagesalon aan. Dit was de vijfde die we deze avond hebben gezien. Ze schieten als paddenstoelen uit de grond. We kozen een strategische plek aan het raam om te eten. Het was sluitingstijd voor de massagesalon (rond 23.30 uur) We hebben 5 mensen (niet allemaal tegelijk) weg zien gaan, een man en 4 vrouwen. Een had een klein rood babydollachtig pakje aangehad in de winkel. Enkele vrouwen leken heel jong.

Een Chineessprekende vrijwilliger heeft voor De Rode Draad enkele in Nederland uitgegeven Chinese kranten gelezen. Daarin worden vaak 'diensten' van Chinese studentes aangeboden. Volgens een Chinese vrijwilliger en de politie zijn veel Chinese vrouwen die in de salons werken Nederland binnengekomen op grond van een studentenvisum. Tevens bevatten deze kranten advertenties voor het regelen van een verblijfstatus waarop men 'face to face' een bod moet doen. Dit zou erop kunnen wijzen dat er stevig betaald moet worden voor migratiebemiddeling.

Wel vermoeden we dat de Chinese vrouwen slachtoffer zijn van economische uitbuiting: de zaken zijn heel lang open – vaak tot na middernacht- en de Chinese vrouwen maken hele lange dagen. Er zullen geen hoge omzetten worden gehaald; als je naar binnen kijkt zie je bijna nooit klanten. Deze bedrijven bevinden zich vaak op een A locatie en zijn meestal gelegen aan drukke straten. Volgens eigenaren van Thaise salons die de veldwerkers spraken, zit daar een doelbewuste marketing achter: ze hopen zo niet te hoeven adverteren omdat ze door hun locatie zichtbaar zijn voor potentiële klanten.

In Amsterdam zagen veldwerkers dat er ineens Chinese vrouwen werkten en Chinese klanten ontvingen in bedrijven die eerst bekend stonden als 'typisch Thais'.

Ad. 3. Uitbuiting Hongaarse vrouwen

De Rode Draad heeft sinds ‘Het Oost- Europa project’ aandacht gehad voor de positie van vrouwen uit Oost- Europa. In 2011 ontmoetten de veldwerkers vrouwen uit deze regio die zelfstandig werkten, maar ook vrouwen die in zorgwekkende omstandigheden verkeerden. Maar één groep sprong er in 2011 uit: De Hongaarse vrouwen. Uit verschillende bronnen kwamen berichten dat er in vooral in de raamgebieden veel jonge Hongaarse vrouwen aan het werk waren. Soms was in de grote steden het aantal Hongaarsen ongeveer gelijk aan het aantal vrouwen uit alle andere Oost-Europese landen bij elkaar.

Tijdens het veldwerk troffen we soms een Hongaarse die goed Nederlands sprak en bijvoorbeeld al vijf jaar in Nederland was, maar in de meeste gevallen waren het jonge vrouwen van net twintig. Deze vrouwen gaven signalen af dat ze niet ontspannen aan het werk waren, bang waren en niet vrijuit konden spreken.

In Amsterdam is in dit verband een steeg berucht, wat een Hongaarse krant al was opgevallen:

In de Amsterdamse rosse buurt wordt een bepaald klein straatje ‘Nyiregyháza straat’ genoemd. Sommige meisjes die hier werken zijn er zeer slecht aan toe. Het lijkt alsof ze onder invloed zijn van verdovende middelen (...) Er zit een goed georganiseerd netwerk achter. De vrouwen geven aan dat ‘vrienden’ hen op de hoogte brachten van de mogelijkheid om als prostituee geld te verdienen. Vaste contactpersonen zorgen ervoor dat de vrouwen rouleren, zodat de vrouwen nooit langer dan een paar maanden op één plek blijven om het risico van politie bemoeienis te verkleinen of te voorkomen dat de vrouwen een band opbouwen met sociaal werkers of medici. Vanuit Amsterdam gaan ze naar Den Haag, Rotterdam of Utrecht. De pooiers overtuigen hen er soms van dat ze geen keus hebben: ze moeten de schuld van hun familie afbetalen, anders wil hun familie hen niet meer zien. Ze betalen 225-250 euro per dag voor een raam, en 1500-2200 euro huur per maand voor hun woonruimte.(...) De vrouwen hebben minstens zeven a acht klanten per dag nodig om winst te maken, maar vaak lukt dit niet. Als ze ook maar vijftien of twintig euro overhouden sturen ze dat meteen naar Hongarije(...) Niet de pooier gaat met de vrouwen mee naar Nederland, maar een familielid. Dit familielid is zelf geen mensenhandelaar, maar werkt wel met mensenhandelaren samen. Hij wordt onderhouden door de prostituee die hij begeleidt. Deze familieleden verdienen tien euro per dag voor het begeleiden van de vrouwen. Maar de ‘echte slechterikken’ zitten in Hongarije.

(Vertaling artikel van Nespszubadsag, 24 september 2010)

De eerder genoemde deskundigen bevestigen de indruk dat de meeste Hongaarse vrouwen in Nederland wel degelijk wisten dat ze in de prostitutie terecht zouden komen, maar niet om de voortdurende controle van en uitbuiting door pooiers en andere bemiddelaars hadden gevraagd. De veldwerkers konden de bevindingen van de journalisten en de deskundigen bevestigen. De Hongaars sprekende veldwerker van De Rode Draad heeft de voelbare aanwezigheid van Hongaarse pooiers in de raamgebieden gedocumenteerd.

Later gingen we nog terug naar de steeg in de hoop dat er nu meer vrouwen zouden staan. Op weg daarheen liep er een jongen langs M. die zei ‘jó napot kívánok’, goedendag in het Hongaars. Het was wel een erg vreemde ervaring en ook een onprettig idee dat blijkbaar iemand al zo snel doorhad dat M. Hongaars sprak met de vrouwen.... Achter één raam zag M. een jonge vrouw staan en een jonge jongen die geen klant leek te zijn. Hij gooid op afstand een flesje cola naar het meisje.

De aanwezigheid van Hongaarse afpersers is niet alleen een Amsterdams probleem. In een raamgebied in het noorden van Nederland, sprak De Rode Draad met een Hongaarse:

De Hongaarse vrouw keek ons met hele grote, bange ogen aan toen we haar kamertje binnenstapten. Ze vertelde dat ze maandag de huur voor een week zou moeten betalen, maar haar partner J. had haar geld meegenomen (zoals hij altijd doet, voor de veiligheid) maar had autopech gekregen en kon daarom niet op tijd terug zijn in haar stad. Ze kende J. al een tijd en was verliefd op hem. Ze gaf aan een goede relatie met hem te hebben. Hij had haar geholpen om naar Nederland te komen (...) Voor alle hulp betaalt het Hongaarse meisje hem nu 50%

van haar inkomsten. Ze heeft een zontje in Hongarije en J. weet waar het kind is. Ondertussen belde J. aan de lopende band.

In het eerdergenoemde artikel staat dat de Nederlandse vrouwen niet tegen de Hongaarsen op kunnen die alles – ook onveilige handelingen- bieden tegen lage prijzen. Dit werd tijdens het veldwerk bevestigd. Volgens een Hongaarse die we tijdens het veldwerk tegenkwamen was het gebruikelijk om alles zonder condoom te doen voor dertig euro.

Een exploitant bevestigde de berichten dat veel van deze vrouwen onveilig werken om maar enige omzet te kunnen behalen. Volgens hem meldde de GGD ook met een toename van soa's onder de vrouwen die bij hem huurden.

Soms lukte het een vrouw om voor zichzelf te gaan werken in een club:

De vrouw was een Hongaarse van Roma afkomst. Ze vertelde dat ze vier jaar geleden onder dwang in de prostitutie terecht was gekomen. Ze werkte achter het raam en omdat ze zoveel moest verdienen voor haar pooier werkte ze zonder condoom. Daardoor liep ze aan de lopende band geslachtsziektes op en raakte ook twee keer zwanger. Uiteindelijk is ze zelf naar de politie gestapt:

Roma

Niet alleen Hongaarsen van Roma afkomst zijn regelmatig slachtoffer van mensenhandel. Ook Roma uit andere landen krijgen ermee te maken.

Een barvrouw in dit bedrijf heeft veel ervaring met Roma. In de laatste 3 maanden had ze tien nieuwe meisjes die alle 10 ziek bleken te zijn. Ze ziet veel Romameisjes komen met niets anders bij zich dan de kleren die ze aanhebben en een geldig identiteitsbewijs. Als ze vermoedt dat er sprake is van mensenhandel praat ze met zo'n meisje en probeert haar naar de politie te brengen. Dit is echter nog maar 2, 3 keer voorgekomen in al de jaren dat ze achter de bar staat. Vorige maand had ze weer twee Romameisjes van 18, 19 jaar die allebei in Roemenië twee kinderen bleken te hebben (de ene was op haar 13^e voor het eerst zwanger). De meiden zijn drie weken gebleven, wilden maar geen Nederlands leren en op een dag bleven ze gewoon weg. Ze vertelt dat alle Romameisjes die achter de ramen werken pooiers hebben. Ze weet van een modellenbureau in Roemenië dat met acht verschillende websites over heel Europa Roemeense meisjes aanbiedt. Dit doen ze door mails te sturen naar erotische bedrijven waarin ze hun 'modellen' aanprijzen. De meesten gaan naar Griekenland en degenen die een meisje via zo'n website 'inhuren' betalen daar € 400,- p/maand voor (wat natuurlijk door het 'model' moet worden betaald met wat ze aan sekswerk verdient, plus wat ze nog aan degene moet betalen die haar heeft ingehuurd...).

Ad 4. Het internet

Steeds meer sekswerkers werven hun klanten via de daarvoor bestemde sites. Kinky.nl, Sexjobs.nl en op de talloze andere sites waar allerlei diensten worden aangeboden. (Speurders.nl) Dit gaat om sekswerkers die vanuit hun eigen huis werken, of zonder tussenkomst van een bureau klanten bezoeken (zelfstandige escorts), in een hotel gaan zitten om daar klanten te ontvangen of met enkele collega's samen een kamer of een appartement huren. De echte thuiswerkers – dat wil zeggen degenen die de klanten in de eigen woning ontvangen- zijn hier in de minderheid. De meerderheid wil als zelfstandige escort werken of met anderen een ruimte huren. Het viel De Rode Draad op dat veel sekswerkers in legale clubs, privéhuizen, massagesalons en escortbureaus, hun klanten werven via het internet en in de legale bedrijven met hen afspreken.

Veldwerkers zagen in de bedrijven dat de vrouwen druk in de weer waren met hun laptops. Deze werkwijze voorkomt het lange en vaak vruchteloos wachten op klanten. Veel van de sekswerkers die naar De Rode Draad bellen en mailen willen niet meer in de vergunde bedrijven werken. Ze zijn het zat om verplicht aanwezig te moeten zijn, de hoge afdrachten te moeten betalen en niet zelf de prijzen te kunnen bepalen. Ze willen niet gedwongen worden om champagne met de klanten te moeten drinken of in een rokerige ruimte te moeten zitten. Op het forum van Kinky.nl zijn nog andere redenen

te vinden om een alternatief voor de club, de ramen of het privéhuis te zoeken: vrouwen die te dik of te oud worden geacht, worden vaak door eigenaren van clubs en escortbureaus geweerd. Een dergelijke klacht kwam ook in de vorm van een e-mail op de helpdesk binnen.

Maar mijn probleem is dat ik weinig klanten heb. Ik werk in een privé huis.
En mijn baas zegt dat ik een ouderwetse temeier ben die thuis moet gaan zitten breien.
Hij zegt dat ik geen waar voor mijn geld geef omdat ik niet anaal wil en niet wil pijpen zonder condoom. Ik laat ook geen voorwerpen in mijn lichaam stoppen. Dit lijkt me normale lichaamsbescherming .

Mannelijke sekswerkers en transgenders hebben een vergelijkbaar probleem: ze kunnen maar heel beperkt bij clubs en bij de ramen emplooi vinden. Op  en na, een vrouw die thuis klanten ontving maar liever in een salon wilde gaan werken, kwamen de vragen van sekswerkers die met zelfstandige ontvangst wilden beginnen. We moeten wel de kanttekening maken dat de meeste vragen van West-Europese sekswerkers kwamen.

Gemeentelijk beleid

Sommige gemeenten verbieden het werken vanuit de eigen woning, andere staan het onder bepaalde voorwaarden toe en weer andere hebben helemaal geen beleid. Wanneer het wel mag, kan het toch nog in een bepaalde buurt verboden zijn omdat zich in de betreffende straat geen bedrijfjes mogen vestigen.

Wanneer de Wet Regulering Prostitutie (WRP) van kracht wordt, moeten gemeenten een meer uniform beleid gaan voeren, maar ze krijgen niettemin de mogelijkheid er een eigen invulling aan te geven.

Eén regel is echter universeel: het werken met enkele anderen vanuit een daartoe gehuurd appartement is zonder vergunning overal verboden. De vrouwen vragen in dat geval tevergeefs een vergunning aan; die krijgen ze in de regel alleen als het betreffende pand een prostitutiebestemming heeft.

Maar de vraag om dat legaal te kunnen doen staat bovenaan de top vijf van de meest gestelde vragen. (zie grafiek 2).

Hallo, ik heb een vraag over het werk. Samen met twee vrouwen denken wij er over om zelf een woning te huren om ons werk te verrichten.

Mijn vraag: ben ik op het moment dat ik een woning huur en ik aan iedereen vraag hun deel te betalen volgens de wet een exploitant?

Wij hebben alle drie een gezin. We willen werken zoals het ons het beste uitkomt. Dat kan niet in een club of privéhuis. Het draait er toch altijd op uit dat we er tot diep in de nacht zitten. Of ze zeggen; als je overdag niet komt dan hoef je 's avonds ook niet te komen. Ik kan een vrijstaand huisje huren en daar zal geen omwonende kunnen klagen. Als niemand wat zegt zou ook niemand merken dat er vaak mannen over de vloer komen. Maar ja, ik zit toch met de regelgeving in mijn maag.

Voor de veiligheid willen veel sekswerkers graag met anderen werken. Tevens is er behoefte aan voorzieningen als veilig vervoer voor zelfstandige escorts. Zo vroeg een vrouw ons hoeveel ze haar chauffeur moest betalen wanneer ze voor zichzelf ging beginnen. Op de sites waar sekswerkers hun diensten aanbieden (Kinky.nl, Sexjobs.nl en vele andere) lijkt er een sector te ontstaan die (illegaal) faciliteiten als kamerverhuur, beveiliging en bemiddeling biedt. Op de site Sexads.nl bijvoorbeeld is het volgende bericht te vinden: 'Pooier zoekt tienerhoertje die voor mij wil tippelen/werken in ruil voor gratis woonruimte.' Op andere sites, bijvoorbeeld Sexjobs.nl is een hele rubriek gewijd aan pooiers. Het is niet bekend hoeveel van deze annonces serieus zijn bedoeld. Op deze sites adverteren immers veel mensen voor de kick of om anderen voor de gek te houden. In vaktaal noemt men deze adverteerders 'fakers'.

De vrees dat het internet ongewenste vormen van prostitutie herbergt, is echter niet ongegrond. Er zijn inderdaad aanwijzingen dat niet alle sekswerkers die zich op internet profileren zeggenschap hebben

over hun situatie en hun verdiensten. Een vrouw van buiten de Europese Unie nam contact op met de Rode Draad. Zij vertelde het volgende verhaal over een inmiddels gesloten illegaal bordeel.

De Oost-Europese vrouw is getrouwd met een Nederlander. Ze is bij hem ingeschreven en heeft een verblijfsvergunning zolang ze bij hem blijft.
De vrouw bezocht een Russische manicure/pedicure die haar vertelde dat ze iemand kende met een club waar de vrouw veel geld zou kunnen verdienen. De vrouw kreeg het telefoonnummer van deze kennis met een club. De club is een illegale club in twee appartementen. De eigenaren hadden ook elders een locatie. Maar de vrouw denkt dat er nog meer zijn, dat er een netwerk achter zit. Haar paspoort werd meteen afgepakt en ze moest €600 per dag betalen. Dat was zogenaamd belastinggeld. Ze werd afgeperst door een paar man, ze kon er niets tegen doen. Volgens de vrouw werd de club heel druk bezocht. Ze hield er per dag toch nog een bepaald bedragje aan over.

Ad 5. Mensenhandel

In 2011 was er veel mediabelangstelling voor mensenhandel. Ook verschenen er enkele boeken over dit onderwerp. De teneur van deze publicaties is over het algemeen dat de legalisering van de seksindustrie is mislukt en dat het probleem van de mensenhandel alleen maar omvangrijker is geworden. De Rode Draad kan echter bevestigen noch ontkennen dat er meer of minder slachtoffers van mensenhandel zijn. We beschikken over aanwijzingen dat de politie en andere overheden alerter zijn geworden op mensenhandel en signalen ervan eerder herkennen. Wat in de jaren negentig als een klein probleem op het gebied van de arbeidsverhoudingen werd gezien, bijvoorbeeld wurgcontracten in de clubs, wordt nu als een signaal van mensenhandel opgevat. De rechercheurs die de clubs bezoeken krijgen een gedegen training in het herkennen van signalen van mensenhandel. Al onze zegslieden wijzen echter op de toename van de criminaliteit vanuit Oost-Europa, een ongewild bijeffect van het openstellen van de grenzen in 2004.

Zes vrouwen met wie De Rode Draad in 2011 door middel van de helpdesk contact heeft gehad, waren ooit slachtoffer van mensenhandel geweest. Vier van hen werkten voor zichzelf. Twee van hen hadden aangifte gedaan. Eén andere vrouw was zo nieuwsgierig naar ‘loverboys’ geraakt dat ze er één wilde proberen. Dit is een voorbeeld van averechtse werking van preventie.

Bij het veldwerk komen we af en toe een (ex?) slachtoffer van mensenhandel tegen:

De Hongaarse zou de volgende dag namelijk gaan trouwen met een Turkse man en ze wilde stoppen met het werk. Vooral voor haar man, die niet blij was dat ze nog steeds werkte als sekswerker. In Hongarije zijn haar twee kinderen afgenomen. Ze wil ze graag terug. Ze is zes jaar geleden door haar eigen moeder verkocht aan een pooier (zoals dat helaas vaak gebeurt in de Roma gemeenschap).

Tijdens het veldwerk bleek ook dat er bij de doelgroep verwarring bestaat over de term mensenhandel. Vaak wordt er gezegd dat de vrouwen zich nooit zelf slachtoffer noemen omdat ze de inhoud van het begrip mensenhandel niet kennen. Het is echter maar de vraag of dat zo is. Het delict mensenhandel bevat zoveel verschillende elementen, waaronder ook misbruik binnen de relationele sfeer dat het heel moeilijk is de slachtoffers uit te leggen waarvan ze nu precies slachtoffer zijn. Ze denken dat het zich alleen voordoet bij vrouwen die niet in de prostitutie willen werken. De term ‘gedwongen prostitutie’ brengt hen in verwarring.

Zo vertelde ze dat ze weet dat Hongaarse vrouwen nooit gedwongen werken in Nederland, maar even later vertelde ze dat haar vriend pooier is en nu drie jaar vastzit voor het verhandelen van een Hongaars meisje.

Doordat sekswerk en mensenhandel steeds meer met elkaar worden geassocieerd, komen sekswerkers die vrijwillig werken in een lastige positie.

Een verslag van een telefoongesprek dat de Rode Draad eind november 2011 binnenkreeg.

Een Roemeense vrouw belde. Zij werkt al 5 jaar in Nederland en heeft vooral achter het raam gewerkt maar had nog een tijdje haar geld in een club verdiend. Ze hoorde van een vriendin dat bij de Rode Draad een vrouw werkt die Roemeens spreekt.

Haar vragen

- Waar kan ik nog werken als zelfstandige ondernemer behalve achter het raam?
- Wat is er allemaal aan de hand in Nederland, want de onderwerpen mensenhandel en prostitutie komen bijna elke dag in de media. Zij en andere collega's/vriendinnen maken zich zorgen over hun toekomst als prostituees.
- Wanneer komt de nieuwe wet en hoe gaat dat in de praktijk werken?
- Waarom worden de klanten strafbaar gesteld, dat helpt toch niet om de echte criminelen te pakken?

Ad 6. Klantcriminalisering

In 2011 hebben vier klanten bij De Rode Draad een vermoeden van mensenhandel gemeld. Het is maar de vraag of ze dat in de toekomst zullen blijven doen, aangezien ze klanten steeds meer als oorzaak van de ellende worden gezien. In veel landen in Europa neemt de populariteit van het Zweedse beleid om alleen de klanten van sekswerkers strafbaar te stellen als instrument tegen mensenhandel toe. In de Zweedse visie is prostitutie altijd onderdrukking van de vrouw.

Vertegenwoordigers van ngo's die sekswerk als werk zien en met Zweedse voorstanders van de klantcriminalisering in debat gaan, kunnen in een lastige discussie terecht komen. Zij worden soms beschuldigd van medeplichtigheid aan mensenhandel en georganiseerde misdaad. De voorstanders van het verbod menen dat het erkennen van belangentegenstellingen tussen exploitanten en sekswerkers alleen maar dient om de schijn op te houden dat het een normale bedrijfstak is. Zij zien dit als een groot complot van pooiers. Ergo: opkomen voor de rechten van prostituees dient alleen maar om de georganiseerde misdaad in de kaart te spelen.¹ Een vrouw uit de kringen van De Rode Draad die al jaren in het vak zit, meldde dat haar omgeving anders op haar reageerde:

Mijn familie heeft altijd geweten wat ik heb gedaan. Ik kon er open over praten. Ik werd gewoon geaccepteerd. Maar nu bekijken ze me anders, alsof ik ook op de een of andere manier medeplichtig ben aan mensenhandel.

Zij die vinden dat sekswerkers burger- en arbeidsrechten moeten hebben, worden door bepaalde politici afgedaan als 'comfortfeministen'. Zij schrijven daarbij aan die in Nederland niet bestaande groep een mening toe die alleen nog bij enkele radicale sekspositieven in de Verenigde Staten wordt aangehangen: namelijk dat sekswerk het toppunt is van vrouwenemancipatie. Politici die prostitutie vereenzelvigen met mensenhandel hebben een weerslag op de publieke opinie, waardoor het stigma dat ook op de klanten als veroorzakers van de ellende, alleen maar wordt versterkt, met alle gevolgen van dien.

Een vrouw belde in paniek naar De Rode Draad. Ze had een uitkering en ze had haar verdiensten keurig opgegeven. Haar re-integratiecoach was er zo achter gekomen dat zij in een als goedkoop bekend staand privéhuis werkte. De coach bedacht dat ze jeugdzorg moest inschakelen. Want klanten die naar zo'n goedkoop privéhuis gaan, moeten wel gewelddadig zijn. Derhalve zijn die klanten een gevaar voor de veiligheid van de kinderen van haar cliënt. De vrouw dreigt uit de ouderlijke macht te worden gezet

¹ Een dergelijk complot wordt gezien door bijvoorbeeld de bestseller schrijfster Lydia Cacho in *Slavinnen van de Macht* (Antwerpen, 2011). Gunilla Ekberg, voormalig adviseur van de Zweedse regering vertelde op een congres in Stockholm (2009) dat het sekswerkers niet was toegestaan een vakbond te vormen.

Deel 2: Vragen en klachten

De helpdesk

Wanneer een sekswerker naar de helpdesk van De Rode Draad belt of mailt, heeft hij of zij vaak meerdere vragen en klachten. Zo impliceren problemen met de afrekening van seksuele diensten in bepaalde bedrijven vaak ook vragen over de rol van de belastingdienst. Eén e-mail, telefoontje of bezoekje kan diverse informatievragen, hulpvragen, meldingen van misstanden en klachten bevatten. Dit betekent dat het aantal vragen en klachten het totaal van telefoontjes, mails en bezoeken overtreft. In de navolgende overzichten hebben we getracht qua onderwerp de vragen van de klachten te scheiden.

Tabel 1. Totaal aantal beroepen op de helpdesk door sekswerkers

Aard van het contact	Aantal sekswerkers	Opmerkingen
e-mail uitwisseling	94	Gaat vaak om meerdere mails over een cluster van problemen van één individuele sekswerker
telefoon	84	De afwikkeling, terugbellen en vervolgtelefoontjes zijn als één contact gerekend.
Bezoek	7	Terugkeer van dezelfde sekswerkers of sekswerkers die met collega's op kantoor kwamen, zijn als één bezoek geteld.
Totaal	185	

Toelichting:

Het is opvallend dat de meeste sekswerkers contact opnemen door middel van e-mail en niet altijd bellen of langskomen. Dat laatste doen ze meestal pas als ze een dringend probleem hebben, want de werkplek verlaten, betekent klanten, dus geld mislopen. Veel telefoontjes komen door de werkdruk binnen op het antwoordapparaat, maar sekswerkers laten geen gegevens achter. Of men daarna wederom contact opneemt is daarom niet duidelijk.

E-mail is betrekkelijk anoniem; de exploitant merkt immers niet dat de sekswerkers naar De Rode Draad mailen. Bovendien is e-mailen goedkoper dan bellen.

Niet altijd wil een sekswerker vertellen over welk bedrijf haar vraag of klacht gaat. Het is ook niet altijd bekend uit welke gemeente een vrouw belt. Van 37 sekswerkers die zich tot de helpdesk wendden weten we het echter wel.

Grafiek 1. Herkomst vragen en klachten

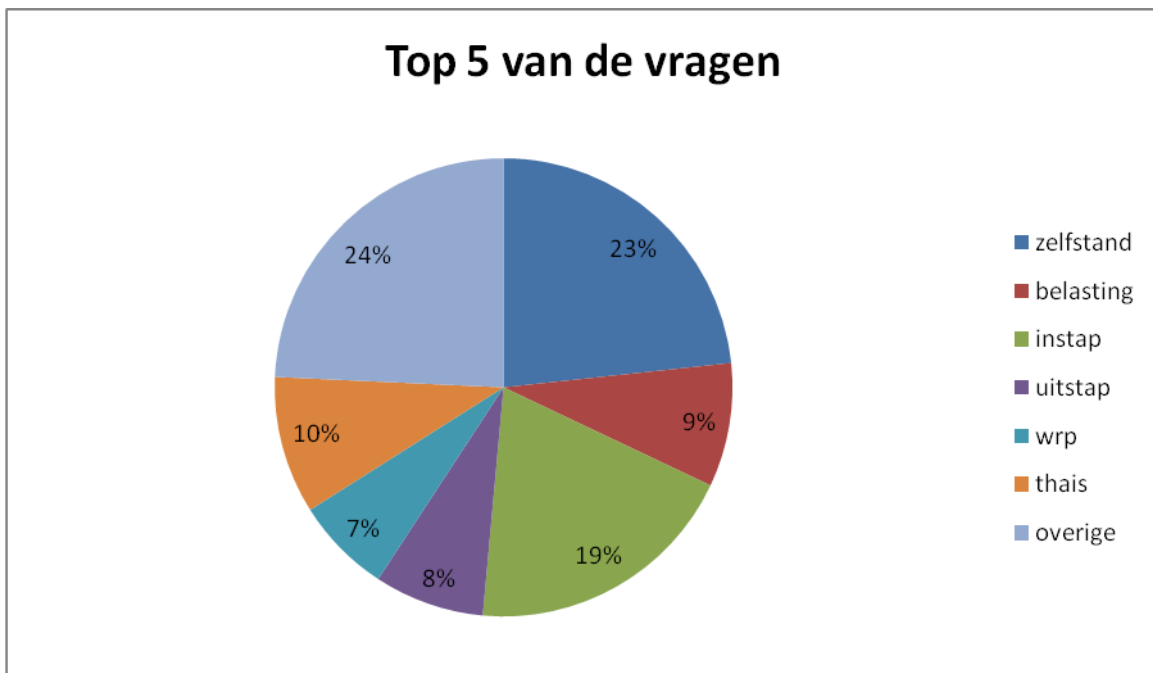
n=37

Toelichting: Met steden zijn de middelgrote steden bedoeld (provinciehoofdsteden en regionale centra). Het veldwerk beschikken we over aanvullende informatie over de situatie in de diverse grote steden en in de andere regio's.

De top 5 van de vragen aan De Rode Draad (los van de klachten en meldingen misstanden)

n=103

Toelichting:

1. Bovenaan de top vijf van de meest gesteld vragen aan de helpdesk van De Rode Draad staat de vraag naar het zelfstandig werken via internet, met de vraag naar intree in het sekswerk als een goede tweede, gevolgd door vragen van Thaise vrouwen, vragen over de belasting en met op de vijfde plaats de vraag naar programma's om met prostitutie te stoppen. Deze sekswerkers vroegen waar ze terecht konden voor een loopbaanproject. Vragen over bijvoorbeeld uitkeringen van sekswerkers die al in een loopbaantraject zaten, zijn elders genoteerd. Voor vier kandidaten voor een loopbaantraject was op grond van hun gebrekkige talenkennis of hun afkomst geen zicht op ander werk. (Een Letse, een Nigeriaanse, een Hongaarse en een Albanese)
2. (Her)Intreders wilden vooral weten hoe ze het moesten aanpakken om een goede werkplek te vinden. In deze groep zaten ook twee payboys en één travestiet.
3. De vragen die hier als 'Thais' zijn gerubriceerd kwamen uit de Thaise gemeenschap en hadden betrekking op de positie van vrouwen in de salons. De vrouwen hadden vooral vragen op het persoonlijke vlak en op het gebied van verblijfsrecht. Een van de vrouwen had een schuld bij een dating bureau dat haar aan een Nederlandse echtgenoot had geholpen. In ieder geval heeft één eigenaresse, althans voor zover bekend in het verleden, zelf vrouwen uit Thailand gehaald.

De eigenaresse vindt het zo jammer dat het moeilijker is geworden om vrouwen hier naar toe te halen. Veel vrouwen willen graag dit werk doen, omdat er geen diploma of hoge opleiding voor is vereist. Zijzelf ondersteunt zo'n 20 familieleden in Thailand. Een paar familieleden zijn nu in Nederland.

Ook anderen staan onder druk om de familie in het thuisland te onderhouden. Een van de vrouwen in de salons vertelde dat ze de studie van zes neefjes moest betalen. Daarnaast kwamen er klachten binnen over niet-afbetaalde leningen. Kennelijk moeten Thais hoge rentes betalen op onderhandse leningen. Een vrouw belde over gokschulden. In 2008 had De Rode Draad geconstateerd dat gokproblematiek een rol speelde in de Thaise gemeenschap. Ook in 2011 kwam het ter sprake bij een bezoek aan een Thaise salon waar een bedrijfsleidster toegang hierdoor in de problemen te zijn gekomen. Bij een ander bezoek zagen de veldwerkers dat de Thaise vrouwen om geld zaten te kaarten. De drugsverslaving van sommige Thaisen (aan yaba, een amfetamine) kwam ook aan de orde als reden om in het vak te blijven. Enkele Thaise vrouwen wilden weten hoe ze voor zichzelf een salon konden beginnen.²

4. Vragen over de opting –in die niet in verband met een klacht aan de orde kwamen, waren betrekkelijk schaars.
5. De vragen over de Wet Regulering Prostitutie (WRP) betroffen de stand van zaken met de invoering van de wet, of er een overgangperiode voor 18-21 jarige sekswerkers komt en de registratieplicht. .

Vooraf dit laatste punt wekt veel onrust in het veld. (Zie onderstaand kader met opmerkingen uit verschillende steden)

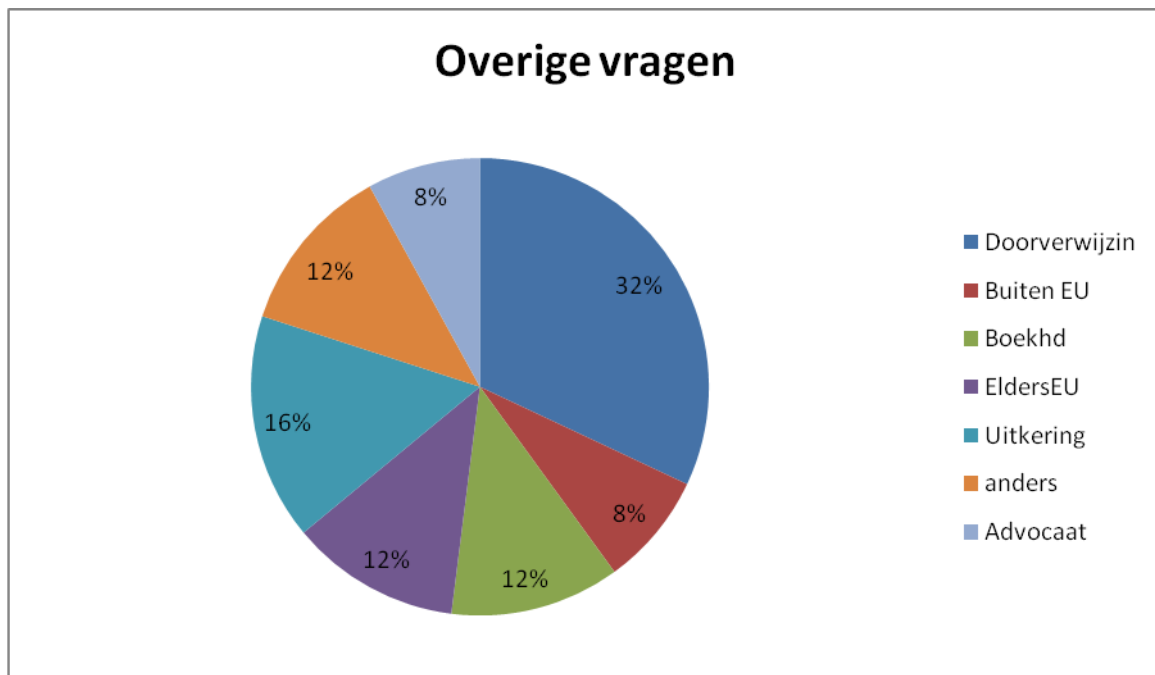
“Op deze manier drijven jullie ons de illegaliteit in, met alle risico's van dien. Niemand wilt zijn toekomst op het spel zetten. Pak ons onze privacy a.u.b. niet af!” (Leiden)
“Worden we nu nog afhankelijk van exploitanten en louche kamerverhuurders. Jullie maken me crimineel!” (Zwolle)
“Ik ben tegen. Ik wil anoniem blijven. Mijn buurvrouw werkt voor de gemeente.” (Amsterdam)
“Ik wil geen dubbele registratie!” (Utrecht) “Ik ben geen crimineel dus hou op me zo te behandelen!” (Den Haag)

² Voor meer informatie over de situatie van Thaise vrouwen in Nederland zie het rapport van De Rode Draad: Uitbuiting in Thaise massagesalons, 2008

“Ik ben het er NIET mee eens. Ik vind alles goed genoeg geregeld zoals het nu is!” (Den Haag)
 “- Ik zie geen meerwaarde in een intakegesprek met een ambtenaar. Mensenhandel moet aangepakt worden, maar niet op deze manier.
 “Dat beleidsmakers zo de plank mis kunnen slaan! Bedankt voor deze stommititeit!!!”(Den Haag)
 “Waarom nog meer registratie? We zijn al bekend bij belastingdienst, GGD, Zedenpolitie etc. “ (Breda)
 “Belachelijk idee! Dit gaat voor een hoop problemen zorgen.” (Rotterdam)
 “Ik denk dat dit niet nodig is. Het is al goed zoals het is. Waarom de vrede breken en mensen onnodig geïrriteerd maken en ons meer geld laten betalen ” (Leiden)
 “Ik denk niet dat het systeem werkt. Met hackers weet je het nooit.” (Hilversum)

Overige vragen:

n=25

Toelichting:

De rubriek ‘buiten EU ‘ slaat op vragen van sekswerkers die van buiten de EU in Nederland wilden werken. De rubriek Elders EU betreft vragen van sekswerkers die juist in Nederland werkzaam waren en in een ander EU land wilden gaan werken. Er blijkt nog steeds vraag te zijn naar sekswerkersvriendelijke advocaten en naar betrouwbare boekhouders.

Klachten

We maken onderscheid tussen drie soorten klachten:

- a. Klachten die te maken hebben met de afwezigheid van rechten
- b. Klachten over de exploitant en de gang van zaken op de werkvloer
- c. Klachten over bejegening door derden.

Klachten die te maken hebben met de afwezigheid van rechten

Exploitanten hebben de afgelopen jaren volgehouden dat er in hun bedrijven niet van dienstverbanden sprake kon zijn. Alle sekswerkers waren volgens hen zelfstandige ondernemers. Ze beweerden dat sekswerkers zelf ook niet in loondienst wilden, want dat zou ten koste gaan van hun zelfstandigheid. De belastingdienst vermoedde echter dat er wel degelijk dienstverbanden waren, vooral omdat de exploitanten zich gedroegen als werkgevers: ze oefenden gezag uit, ze bepaalden de werktijden en weerhielden sekswerkers ervan seksuele dienstverlening in andere bedrijven dan het hunne te verrichten. Het oordeel van de belastingdienst leidde ertoe dat vele exploitanten naar de rechter liepen die op één geval na steeds ten gunste van de visie van de belastingdienst vonnist. Teneinde die impasse te doorbreken, is de opting-in regeling aangepast om ze geschikt te maken voor de seksindustrie. De opting-in regeling bestond al en werd toegepast in gevallen waarin er wel opdrachten moesten worden gedaan, maar waar geen gezagsrelatie was, bijvoorbeeld bij predikanten of wethouders. In de seksindustrie werd echter wel gezag uitgeoefend. In de hoop dat de sekswerker gevrijwaard bleef van de gezagsuitoefening van de exploitant is daar een voorwaardenpakket aan toegevoegd. Daarin staat bijvoorbeeld dat de sekswerker vrij is om te komen en te gaan, geen percentage van wat de klant betaalt voor extra's aan de exploitant hoeft af te dragen, te allen tijde een afrekening kan vragen, niet verplicht kan worden bepaalde kleding te dragen of tot het nuttigen van alcoholische dranken gedwongen kan worden. Helaas wordt dit voorwaardenpakket regelmatig geschonden. Vrouwen moeten zich wel degelijk aan roosters houden en kunnen ook niet zomaar weg. En de dagelijkse afrekening laat vaak weken op zich wachten.

De belastingafdrachten verlopen bij de opting-in via de exploitant. Er worden echter geen sociale lasten afgedragen, waardoor de sekswerker geen recht heeft op een werkloosheidsuitkering, doorbetaling bij ziekte, zwangerschapsverlof en pensioenopbouw.

Sekswerkers zagen pas voordelen wanneer er zich problemen als arbeidsongeschiktheid, onterecht ontslag of zwangerschap voordeden. In 2011 was dat niet anders.

Twee vrouwen klaagden bij de helpdesk over de onmogelijkheid van een betaald zwangerschapsverlof. Twee sekswerkers namen contact op met De Rode Draad omdat ze arbeidsongeschikt waren geraakt en geen uitkering konden aanvragen. De veldwerkers kregen tijdens het bedrijvenbezoek deze klacht ook te horen. Nog eens twee vrouwen vroegen zich af of ze niet voor een werkloosheidsuitkering in aanmerking konden komen. Overigens heeft het UWV De Rode Draad laten weten uiterst welwillend tegenover een uitkeringsaanvraag te staan wanneer de potentiële cliënt kan aantonen dat ze feitelijk in een situatie van loondienst verkeerde. Het was volgens deze instelling niet per se nodig de rechter hiervoor in te schakelen.

Twee vrouwen meldden bij de helpdesk dat de afrekening die ze van de opting-in en de BTW boekhouding bij een makelaar lieten zien, niet voldoende garantie bood om een huis te huren. Tijdens veldwerk kwam zo'n zelfde klacht naar voren.

Klachten over de exploitant

Het feit dat economische uitbuiting een grote rol speelt, mag blijken uit het soort vragen en klachten dat bij De Rode Draad binnenkomt. Dit kan gaan om enkele tientjes van het daggeld van een sekswerker dat een exploitant zogenaamd inhoudt voor de belastingdienst maar in eigen zak steekt, tot het heffen van ongeoorloofde boetes en het in één geval afpersen van sekswerkers onder het mom van een 'concurrentiebeding'. Meer dan tien jaar na de opheffing van het bordeelverbod is slecht werkgeverschap nog steeds niet verdwenen uit de prostitutiewereld.

Raamgebieden

1. Er zijn nog steeds raamverhuurders die consequent weigeren kwitanties van de huur te verstrekken, hoewel ze daar als ondernemer wettelijk toe verplicht zijn. Uit drie raamgebieden kwamen daar klachten over. (3)

Ik heb nu belasting controle gehad en moet over een paar jaar achterstallige belasting betalen. Ik krijg een hoge boete mede omdat ik geen bonnetjes heb gekregen van de kamer huur. De man van de belastingdienst weet dat het hier fout zit maar hij geeft aan dat het bij mij ligt en ik een bon moet eisen. Die geven ze toch niet.

2. Uit één raamgebied kwamen twee klachten over willekeurige huurverhoging. Als de gemeente de sluitingstijden verandert, krijgen de vrouwen de rekening gepresenteerd.

Ze vertelde dat de ramen nu nog tot drie uur 's nachts open zijn, maar vanaf 1 januari is dat maar tot een uur 's nachts. Daar waren veel vrouwen niet blij mee, want de huurprijs bleef hetzelfde.

3. Veel extra moeten betalen voor handdoeken en tissues. (1)

Ze laten ons 220 euro per dag betalen van half tien in de ochtend tot half twaalf 's avonds en nog extra voor ventilators, tissuerollen, overnachting, koffie etc.

4. (Legale) sekswerkers mogen niet samen één raam huren. (1)
5. De raamhuur moeten doorbetalen bij vakantie. (1) Wanneer een vrouw niet samen met een ander mag huren of een vervanger mag zoeken, moet ze in de praktijk doorwerken, omdat ze anders haar raam kwijtraakt of teveel huurschulden oploopt.
6. Discriminatie transgenders (3) Sowieso is de Wet Gelijke Behandeling niet in alle raamgebieden doorgedrongen:

Er zitten niet veel vrouwen. We lopen een beetje aarzelend rond. Opeens komt een vrouw naar ons toe. Hier mogen geen vrouwen komen zegt ze bits. Het is een beheerster. We leggen uit waar we voor komen en ze vraagt of ze dan ook een kaartje mag hebben.

7. In één raamgebied moest de sekswerker nog op *fifty-fifty* basis werken: de helft van wat de klant betaalt, gaat naar de verhuurder. De verhuurder heeft zo een reden zich te bemoeien met de aard van de seksuele handelingen. Hij heeft er immers baat bij dat een sekswerker 'dure' handelingen verricht.
8. Deze praktijk is in alle andere raamgebieden al heel lang geleden afgeschaft.

In de huiskamer waar ze ons ontving en waar we met haar spraken stond een eenpersoonsbed: de vrouw woont en werkt op de woonboot. Regelmatig komen de GGD en de Belastingdienst langs, ze liet ons een soort loonstrook zien. Erg vreemd, ze zegt zelf te werken met 50/50, maar door de loonstrook lijkt ze wel in loondienst te zijn: hoe zou de Belastingdienst hiermee omgaan?

9. Ondanks de hoge raamhuren, worden vrouwen nog geacht hun kamer schoon te maken.

Een Spaanse vrouw was de WC bij haar kamer aan het schoonmaken. We wisten niet of zij de beheerder was of niet. Ze bleek een sekswerker te zijn, blijkbaar moeten de vrouwen hier zelf hun kamer schoonmaken.

Escort

10. De eigenaar van het bureau bedreigt en intimideert de vrouwen die voor hem werken. (1)

Aan de telefoon: Ze had geklaagd over de afrekening en als straf had de eigenaar gedreigd haar naaktfoto's op internet te plaatsen. En hij zou haar echtgenoot, die niet wist wat voor werk ze deed op de hoogte stellen. Twee andere vrouwen hadden hetzelfde probleem. Nog twee anderen, een Thaise en een Bulgaarse durfden niets te zeggen.

11. De exploitant staat niet toe dat ze bij een ander bureau werken. Dit is een onterecht beroep op een concurrentiebeding. Dit mag alleen in loondienst en onder strikte voorwaarden worden afgesloten. (1)
12. Mishandeling door de exploitant (1)
13. Gebrekkige afrekening: (1)
14. Teveel moeten betalen voor diensten als een fotoshoot (1)
15. De eigenaar van een webcambedrijf had zonder toestemming van de betrokkene filmmateriaal op internet gezet. (1)

Clubs massagesalons, privéhuizen

16. Intimidatie en chantage door exploitant: Uit één club komt de klacht dat de exploitant de vrouwen mishandelde en chanteerde. (1)
17. Dwang tot onveilige (orale) seks of andere ongewenste handelingen (5)

De klant betaalde 20 euro aan de receptie, daarna mocht ze 30 euro van de klant op de kamer vragen. Als de klant dat wilde moest ze hem twee keer laten klaarkomen. Ook was de vrouw verplicht zich te laten likken. Voor zonder condoom mocht je 50 euro extra rekenen. Als de klant vertrok werd aan hem gevraagd of de vrouw het goed had gedaan.

18. Dwang tot langer aanwezig zijn dan de sekswerker wil en niet zelf de werktijden kunnen bepalen. Krachtens het voorwaardenpakket waaraan exploitanten die aan de opting-in meedoen (de meesten), zich moeten houden mag een sekswerker komen en gaan wanneer ze wil. De klachten hierover komen uit de bedrijven die met opting-in werken. (5)

‘Ik moet 12 uur per dag aanwezig zijn, maar er is geen flicker te doen.’, zo zei een vrouw door de telefoon.

19. Dwang tot onbetaalde en onvrijwillige handelingen komt vooral voor als er acties zijn om extra klanten te trekken. (Een soort systeem van twee halen, één betalen) (2)
20. Het plaatsen van af luisterapparatuur in bijvoorbeeld de werkkamers wordt ook als een schending van de integriteit gezien. Dit hindert namelijk een vrouw in vrijheid afspraken te maken over het soort seksuele handelingen. Dit is één keer gemeld.
21. Verplichte kleding (1). Vooral het moeten dragen van kleding die bepaalde lichaamsdelen onthult kan als een aantasting van de lichamelijke integriteit worden gezien.
22. Exploitant steekt het geld dat hij voor de belastingbetaling voor de vrouw reserveert in eigen zak: Hij draagt wel af, maar te weinig. (8)

Ik heb het gevoel dat ik nergens meer kan werken zonder uitgebuit te worden. Het lijkt net alsof die tenten allemaal dezelfde boekhouder hebben ofzo. Ze houden zogenaamd belasting in terwijl ze ons deel van het geld in hun eigen zak douwen. Als je om een echt loonstrookje vraagt geven ze er eentje waar een ander adres en naam van bedrijf op staat en waar wat anders qua getallen op staat en zogenaamde onkostenvergoeding. Ze zeggen dat als het je niet bevalt je maar elders moet gaan werken. Wat moet ik nou.

23. Er is één expliciete klacht binnengekomen over een exploitant die een percentage voor zichzelf afhoudt van de fooien van de klant voor de sekswerker, wat in strijd is met het voorwaardenpakket van de opting-in.
24. Geen verstrekking van bonnen van de dagopbrengst van de sekswerker: (12)
25. Teveel voor het eten moeten betalen. Bijvoorbeeld acht euro moeten betalen voor een kop koffie en een boterham (2)

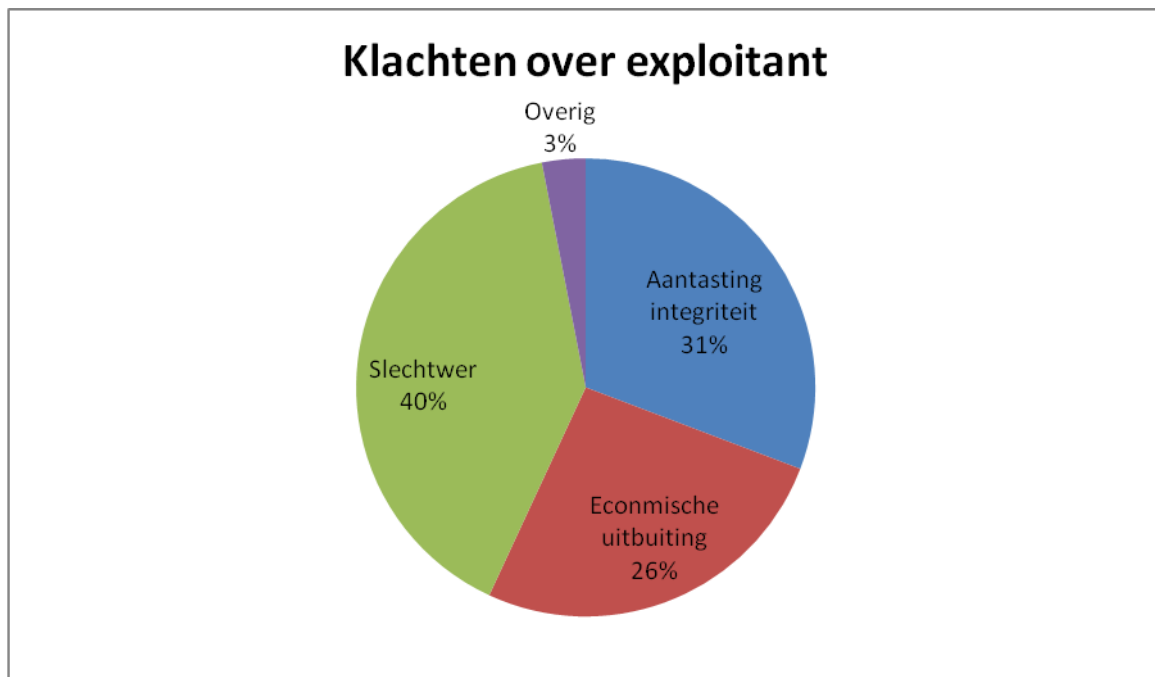
26. Boetes heffen. Dat mag immers alleen onder strikte voorwaarden in loondienst en dan mag het alleen gaan om kleine bedragen. De vrouwen die daardoor werden getroffen werkten volgens het opting-in systeem, dus niet in loondienst.
27. Klachten over willekeur van de exploitant: ‘onterecht ontslag’. (3)
28. Exploitant verspreidt desinformatie (2)
29. Eigenaar liet de verwarming uit. (1)
30. Geen rookvrije ruimte (1)

Grafiek 4: Klachten over de exploitant van clubs, privéhuizen en massagesalons.

We hebben de klachten als volgt ingedeeld:

1. Aantasting van de lichamelijke integriteit
2. Economische uitbuiting
3. Slecht werkgeverschap
4. Overige klachten

n=65

Toelichting:

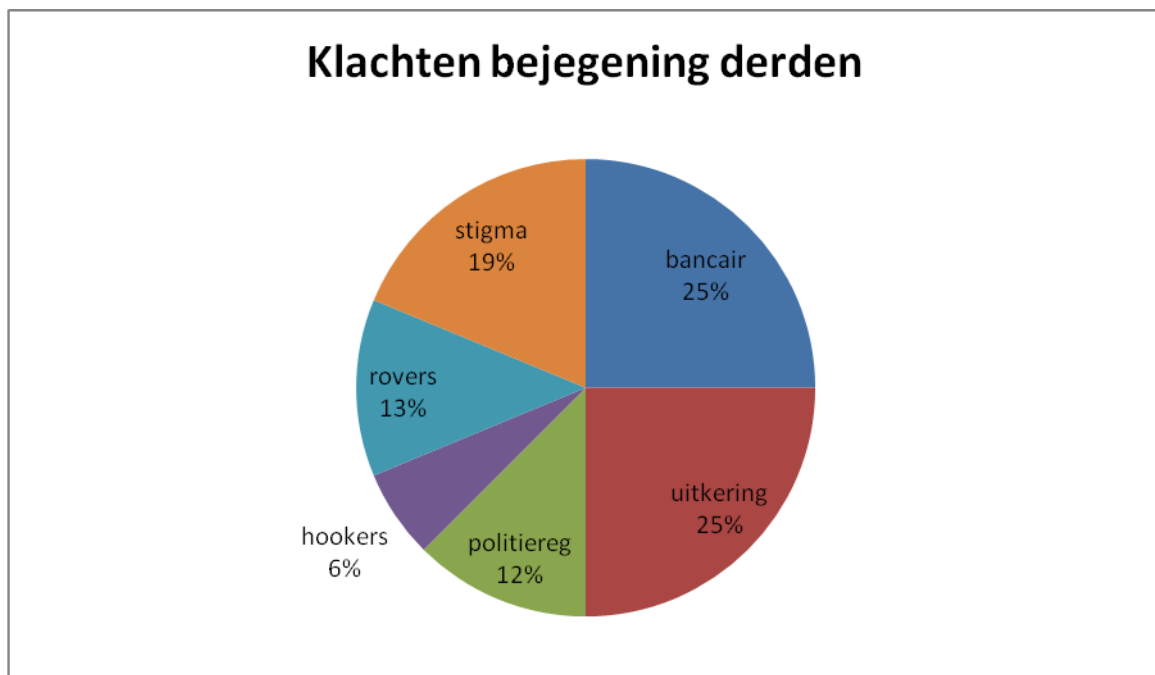
1. Klachten die de aantasting van de lichamelijke integriteit betreffen kunnen gaan om chantage/geweld, dwang tot onveilig werken en het moeten verrichten van bepaalde handelingen. Het klanten moeten bedienen, wanneer iemand dat niet wilt, valt hier ook onder. Dit geldt ook voor de gevallen waarin de raamhuur tijdens vakantie of ziekte moet worden doorbetaald.
2. Economische uitbuiting: wanneer de exploitant onterecht bedragen opeist of geld dat niet voor hem is bestemd, in zijn eigen zak steekt. Het heffen van boetes valt daar ook onder. Tevens wordt het veel te hoge bedragen rekenen voor extra voorzieningen hieronder geschaard.
3. De klachten over slechts werkgeverschap/ ondernemerschap betroffen het niet afgeven van bonnen en het niet verstrekken van afrekeningen, in strijd met de opting-in gezag uitoefenen en het nalaten goede werkomstandigheden te creëren.
4. De overige klachten betreffen bijvoorbeeld beledigende opmerkingen van de exploitant.

Hoewel de exploitant/gastvrouw de veldwerkers in veel bedrijven toestond buiten zijn gehoorsafstand met de vrouwen te praten, kwamen er tijdens het veldwerk weinig klachten naar voren over de exploitant van het bedrijf waar de veldwerkers aanwezig waren. Wel kwamen die over andere bedrijven. Bij bijvoorbeeld over één bedrijf wist men te vertellen dat een exploitant van een ander bedrijf een auto liet posten voor het adres van een vrouw die zich ziek had gemeld, om te kijken of ze wel echt ziek was. In dit bedrijf waren de vrouwen niet in loondienst en hoefden zelfs officieel geen reden voor hun afwezigheid op te geven.

Klachten over derden

Grafiek 4: Klachten bejegening derden

N= 16

Klachten over banken die sekswerkers uitsluiten van bancaire diensten zijn prominent aanwezig op de lijst. Daar is vier maal expliciet over geklaagd door direct betrokkenen.

Op deze gedeelde eerste plaats komen de uitkeringsinstanties met vier klachten. Deze klachten gingen over:

- Het inschakelen van Jeugdzorg toen bleek dat een uitkeringsgerechtigde sekswerker kinderen had.
- Een door de uitkeringsinstantie georganiseerde huiszoeking bij een uitkeringsgerechtigde, wat als een inbreuk op de privacy werd gezien.
- Het niet serieus nemen van afpersing van een slachtoffer van mensenhandel.
- Een uitkeringsinstantie die de afspraak schond dat de adressen van bordelen waar cliënten hadden gewerkt, niet werden vrijgegeven. Dit gebeurde bij een loonbeslag.

Er kwamen twee klachten over het ten onrechte noteren van gegevens van sekswerkers door de politie. Een andere klacht betrof een onterechte recensie op de website Hookers.nl., de site waar klanten seksuele dienstverlening recenseren. Een klant had namelijk beweerd dat zij onveilige seks bood, wat volgens haar niet waar was.

Twee vrouwen klaagden over de onveiligheid in de raamgebieden: zij waren op weg naar huis beroofd. Een andere vrouw kon in het raamgebied de concurrentie met jonge vrouwen die alles zonder condoom doen niet aan en wilde in een club gaan werken.

De ramen van één vrouw waren ingeslagen en haar deur was beklad met de tekst 'Hoer', volgens haar door de burens. Een andere vrouw was het ouderlijk huis uitgezet toen haar vader erachter was gekomen dat ze sekswerker was.

Problemen voor migranten

Via de informatietelefoon en via andere instanties zoals de GGD en de Belastingdienst kwamen meldingen binnen dat migranten, vooral vrouwen uit Oost-Europa, bepaalde basisvoorzieningen niet hadden geregeld. Zo hadden ze geen bankrekening en /of een zorgverzekering. Dat kwam vaak doordat ze geen 'geldig' adres hadden.

Bij dat raam stond nu namelijk ook een Roemeense vrouw die aan de veldwerkster vertelde dat ze pas 4 dagen aan het werk was, in een hotel woonde en nog geen sofinummer had. Ze maakt zich daar zorgen om, maar zolang ze in een hotel woont, kan ze geen sofinummer aanvragen. Ze had al wel een afspraak staan bij de Belastingdienst, maar ze moet eerst het adresprobleem zien op te lossen.

Het is voor de migranten heel moeilijk om passende huisvesting te vinden. Goedkope woonruimte is nu eenmaal schaars in Nederland.

Ze woont in een huisje op een vakantiepark voor €800,- per maand. Ze moet wel erg hard werken om de huur te kunnen betalen, zo vertelde ze.

Het verkrijgen van een postadres kan ook problematisch zijn. Sommige mensen verrijken zich kennelijk met het leveren van postadressen. De Rode Draad vernam dat een vrouw voor 100 euro per maand een postadres kon krijgen mits ze dat zes maanden vooruit betaalde. Tijdens het veldwerk kwam dit probleem ook aan de orde.

De GGD constateerde in een middelgrote stad dat veel raamprostituees uit Oost-Europa geen anticonceptiemiddelen gebruikten. De vrouwen hadden daar een groot wantrouwen tegen en meenden dat het condoom voldoende bescherming bood.

Eind 2011 deelde de rijksoverheid mede dat Roemenen en de Bulgaren vanaf 1 januari 2012 niet meer legaal via de opting-in regeling kunnen werken. Dit bericht heeft tot onduidelijkheid en onrust gezorgd bij Roemeense en Bulgaarse sekswerkers.

2011. Veldwerk

Naast de helpdesk is het veldwerk, ofwel het bezoeken van sekswerkers op de werkplek, het belangrijkste instrument van De Rode Draad om sekswerkers te informeren en hulp te bieden. Het belangrijkste doel is in contact te komen met de sekswerkers en hulpvragen te kanaliseren. Daarbij worden informatiematerialen achter gelaten, die de sekswerkers in de stille uurtjes kunnen bekijken. Na het bezoek aan een vergund bedrijf stellen sekswerkers vaak vragen via de telefoon en email. Tijdens het veldwerk krijgen de veldwerkers een indruk van de sfeer en omstandigheden op de werkplek.

Dit veldwerk valt uiteen in twee onderdelen:

- A. fysiek veldwerk: de bedrijven fysiek bezoeken
- B. internetveldwerk.

A. Fysiek veldwerk

De Rode Draad is er in 2011 ruim 67 maal op uitgetrokken om sekswerkers door het hele land heen te bezoeken. Dankzij de financiële ondersteuning van Rotterdam, Den Haag, Utrecht en Amsterdam, hebben de veldwerkers extra aandacht aan die steden kunnen besteden. Er is in 2011 een zeer groot aantal sekswerkers persoonlijk bereikt.

Tabel 1. Plaatsen voor veldwerk

Plaats	Aantal malen bezocht in 2011	Aantal sw bereikt	Clubs in bedrijf	Clubs gesloten	Twijfel open/dicht	Totaal aantal bezochte adressen
Alkmaar	2	110			2	2
Amsterdam	11	482	23	10	3	36
Apeldoorn	1	15	3	3		6
Breda	1	10	3	1	1	5
Den Haag	8	230	11		1	12
Den Bosch	1	219	4			4
Beverwijk, Ijmuiden, Aalsmeer	1	6	3	1		4
Deventer	1	26	3			3
Dordrecht	1	14	2	3		5
Eindhoven	4	89	9	6	1	16
Friesland	2	85	5		1	6
Groningen, Drente	2	107	7		2	9

Haarlem	3	110	5	3	3	11
Hilversum	1	18	4			4
Hilversum en Laren	1	23	1 (Laren)			1
Hoofddorp e.o	1	32	5		1	6
Leiden	2	35	3			3
Limburg	2	34	17	7		24
Midden Beemster, Zaandam en Den Helder	1	22	3		1	4
Nederweert en Helmond	1	12	2			2
Nijmegen	1	17	3	1	2	6
Nijmegen Arnhem	1	16	3 (Arnhem)	1(Arnhem)	2(Arnhem)	6
Roermond	1	38	6	4		10
Rotterdam	14	246	26		2	28
Schiphol	1	0	0			0
Twente	1	30	5	2	2	7
Utrecht	1	300	0			0
Zwolle	1	20	2	6		8
Totaal	67	2156	158	48	24	230

Toelichting:

In de raamgebieden is kunnen in betrekkelijk korte tijd veel sekswerkers van informatie worden voorzien. Veldwerkers delen informatiemateriaal uit, horen waar de sekswerker vandaan komt en zien of er een pooier in de buurt contact houdt met de vrouw. Vrouwen nemen na het bezoek contact op met De Rode Draad, vaak via email.

In regio's waar de relaxbedrijven nogal verspreid zijn is het moeilijker om veel vrouwen te informeren. Immers, het aantal clubs neemt snel af. Veldwerkers laten informatiemateriaal achter voor alle vrouwen, ook voor zij die niet aanwezig zijn. Op deze wijze verkrijgen we informatie over het aantal vrouwen dat er werkt en welke nationaliteiten zij hebben. Ook informatie over de klandizie is welkom.

In Amsterdam zijn enkele businessbars bezocht, waar payboys komen.

Volgens de barkeepers zijn er 10 tot 15 jongens in hun animeerbaar actief en vier tot vijf jongens is de toegang ontzegd. Alle jongens zijn van Roemeense afkomst. Ze zijn begin twintig en heteroseksueel. De barkeepers hebben niet gemerkt dat de jongens door anderen in de gaten worden gehouden. Volgens hen hebben ze een hekel aan homo's. We hebben met acht jongens gesproken, maar sommige haken meteen af als je geen klant blijkt te zijn. Twee jongens gaven aan graag ander werk te willen. Ze waren zelf in het sekswerk terecht gekomen, mogelijk via iemand die als kwartiermaker fungeerde.

De werksoorten

Tijdens het veldwerk lag het accent op de clubs, de privéhuizen, de massagesalons en de raamgebieden. De tippelzones zijn niet bezocht. Er is ook niet actief gespeurd naar illegale straatprostitutie, hoewel de medewerkers af en toe een vermoeden dat een bepaalde vrouw tippelde op een bepaalde plek. Via haar contacten hoorde De Rode Draad dat de illegale straatprostitutie in enkele steden weer toeneemt.

Escort

Over het algemeen zijn de adressen van escortbedrijven niet bekend. Maar één bedrijf was heel open over het adres. De veldwerkers gingen er heen en waren welkom:

Aangezien het uitzonderlijk is dat een escortbureau een huisadres op haar website heeft staan verwachten we niet veel van dit bezoek, maar we gaan toch even kijken. Het blijkt een benedenwoning te zijn en er zit een oudere man achter het raam in een huiskamer. We bellen aan en een oudere Thaise vrouw doet open. Na even overlegd te hebben (De Thaise vrouw vertelt later dat ze pas overvallen zijn in hun eigen huis, ze zijn voorzichtig geworden) mogen we zowaar naar binnen. De man en zijn vrouw zijn veertien jaar samen en runnen sinds vier jaar dit escortbureau met uitsluitend Thaise vrouwen.

De Thaise veldwerkers praat met de Thaise vrouw. Ze weet hoe ze een seks bedrijf moet leiden. Voor haar komst naar Nederland was zij werkzaam als prostituee en later heeft ze een aantal bordelen en nachtclubs gerund. Zij verklaarde dat er maffia in de seks business in Nederland actief was. Ze zitten meer dan 14 jaar in de escort (brengen en halen van de vrouwen naar de klanten) en hebben hun eigen escort sinds 4 jaar. Dit kan zijn omdat ze worden vertrouwd door de maffia en als een blijk van waardering kon het echtpaar een eigen bedrijf hebben. Voordat ze haar man leerde kennen werkte de vrouw als raamprostituee.

In 2008 had De Rode Draad al geconstateerd dat Thaise bedrijven opvallend vaak te kampen hadden met overvallen en berovingen.³

Raamprostitutie

De Rode Draad heeft in 2011 alle steden met raamprostitutie bezocht: Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Leeuwarden, Groningen, Nijmegen, Almelo, Alkmaar, Haarlem, Deventer en Eindhoven. Daarnaast zijn er plaatsen bezocht waar in hofjes een soort inpandige raamprostitutie plaatsvond. In de raamprostitutie aan de openbare weg zijn bijna altijd rondhangers te vinden, jongens of mannen die geen klanten zijn, maar het werken voor de vrouwen zeer onaangenaam maken.

Raamgebied 1: Een groepje schooljongens hing rond. We schatten dat ze een jaar of veertien waren. Ze scholden de vrouwen uit. Een van de jongens probeerde contact te krijgen met een vrouw. Ze was er niet van gediend en probeerde hem weg te sturen. Daarop reageerde hij verontwaardigd. Je kon zien dat de vrouwen er de balen van hadden.

Raamgebied 2: Er hing een nare sfeer in de straat. Eén jongen (naar onze inschatting verstandelijk gehandicapt en Marokkaans) volgde ons steeds, terwijl hij in de tussentijd de gelegenheid nam om tegen een vrouw te zeggen dat ze lelijk is en zijn tong uit te steken). Er werd ook nog in de richting van de veldwerkers gespuugd.

Raamgebied 3: Op straat hingen een hoop ongerepte types rond. Twee mannen op straat hadden het over 'kurva' ('hoer') in een aantal Oost-europese talen, zoals het Hongaars en Roemeens, maar zij spraken een taal die we niet konden verstaan).

³ Rapport 'Thaise salons', Rode Draad 2008

Clubs, privéhuizen en vergunde massagesalons

In 2005 hadden de veldwerkers vooral de opdracht de sekswerkers van informatie te voorzien over de arbeidsrelaties, over de voor- en nadelen van loondienst en het zelfstandig ondernemerschap. In 2011 is het informatiemateriaal aantrekkelijker gemaakt en is de glossy S-Werk ontwikkeld. Mede hierdoor kwamen de veldwerkers nu overal binnen. Een enkele uitzondering daargelaten.

Verder dan de hal kwamen we niet. De eigenaresse werd er bij gehaald. Zij zei na een ultrakort overleg dat de dames geen interesse hadden. Ze zocht naar argumenten om ons weg te sturen en zei onder andere 'want de dames zijn al wat ouder'. Alleen twee vaste dames waren aanwezig, andere vrouwen waren er niet, was haar volgende argument. De Rode Draad was wel bekend bij haar 'voor de dames, toch?' De eigenaresse vertelde nog dat het privéhuus dertig jaar bestaat. (...) We gaven haar drie Glossy's. 'Kom een andere keer langs' zei ze, waarschijnlijk in de hoop dat die keer nooit zou komen.

In een ander geval lag het wat anders. De eigenaar van een zeer afgelegen bedrijf is blij met het bezoek. Hij beklagt zich erover dat De Rode Draad zo weinig komt.

Na een lange zoektocht vinden we dan eindelijk deze club. Het is een redelijk groot gebouw op een afgelegen plek aan een Rijksweg met veel opgeslagen bouwmaterialen op het aangrenzende terrein. Er is niemand te zien of te horen en het is er doodstil. We twijfelen of we wel goed zitten? We hadden net besloten te vertrekken toen we een man hoorden roepen. Het blijkt eigenaar P. te zijn. Hij had ons niet horen aankomen omdat hij met klusjes bezig was. We worden hartelijk uitgenodigd aan de bar plaats te nemen.

De inrichting van deze club was wat ouderwets: rood pluche en eiken, maar het was goed onderhouden. De hygiëne was er ook in orde. Dat is echter niet overal het geval.

Slechte hygiëne

No.73. De eigenaar is een vieze vent. Als er een klant is geweest, mogen de vrouwen geen nieuwe handdoek pakken, maar moeten ze de gebruikte handdoek omdraaien. Ook moet het badwater bewaard blijven voor de volgende klant, alleen de randjes moeten worden afgenomen.

In een ander geval is er een groot verschil tussen de ruimte waar de klanten komen en waar de vrouwen moesten wachten:

We komen via het halletje in de ontvangstruimte en zijn onder de indruk: mooie stoelen, een grote bank, warme kleuren en een open haardvuurtje: echt sfeervol en uitnodigend. Wanneer we in de ruimte komen waar de vrouwen en de eigenaresse zitten, vallen we van verbazing bijna achterover: een rommelige, schemerige ruimte met overal stapels stoffige boeken, papieren, cd's en flessen op de grond, een scheefhangend laken dat het zitgedeelte van het tv-gedeelte van de kleine kamer scheidt, op de tafel ligt shaggruis, losse vloeitjes en 2 geopende zakjes wiet en nog meer flessen en papieren

We gaan aan tafel zitten en ontdekken tussen de puinhopen (naast 3 honden, een vogel in een grote kooi en een kat) 3 sekswerkers waarvan er twee zo stoned zijn dat ze bijna niet uit hun ogen kunnen kijken.

Overigens hebben de veldwerkers ook gemeld dat ze soms in hele stijlvolle massagesalons kwamen.

Door de geringe verdiensten en het gebrek aan klandizie worden veel sekswerkers verleid onveilige orale seks te bieden en daar meer geld voor te vragen. De concurrentie speelt hierin ook een grote rol. Op internet biedt de meerderheid van de sekswerkers namelijk onveilige orale seks. In sommige gemeenten wordt er ingegrepen als men zelfs maar de schijn wekt met onveilige (orale) seks te adverteren. In Amsterdam is een huis gesloten in verband met de al dan niet subtiele dwang om deze 'dienst' aan te bieden. Elders wordt er weinig gedaan om dit te ontmoedigen.

G. kreeg een vraag van een vrouw of het nou echt zo erg is om zonder condoom te pijpen? Blijkbaar is dat de gewoonte in dit privéhuus. De website van het bedrijf zegt er het volgende over:

-Het bedrag wat je afreken met de gastvrouw is gebaseerd op safe seks, inclusief zoenen mits het meisje dit doet. Extra handelingen kunnen de meisjes aanbieden en zijn niet standaard in de prijs inbegrepen. Daarbij kun je denken aan: Frans zonder condoom, eventueel tot aan het eind. Grieks, soft-SM, plasseks, lesbisch-trio etc. etc. De extra kosten voor deze handelingen bepaalt het meisje en rekent zij zelf met je af op de kamer.
De prijslijst geeft aan dat de uurprijs (half uur of drie kwartier kan ook) gebaseerd is op safe seks handelingen, en dat pijpen zonder condoom extra geld oplevert (35 euro). Het privéhuus verdient er dus niets aan, maar het is wel verleidelijk om voor het extra geld te gaan.

Niet vergunde erotische massage:

Veel erotische massagesalons beschikken over een vergunning als seksbedrijf. Dat geldt ook voor veel Thaise bedrijven in de grote steden. We weten niet of de vele Thaise massagesalons die zijn opgenomen in de lijst ‘gesloten bedrijven’, dicht moesten omdat ze geen vergunning hadden of dat daar een andere reden voor was. Nog steeds willen niet alle eigenaren inzien dat hun bedrijf vergunningplichtig is als er ‘happy endings’ worden geboden.

De eigenaresse vertelde dat de Arbeidsinspectie met 6 man was langs geweest en dat ze het hele pand hebben doorzocht. Ook krijgen ze regelmatig bezoek van de GGD, Belastingdienst en de politie. De politie had hen verteld dat er misschien enkele massagesalons zullen worden gesloten. Geen van de salons heeft een vergunning voor de erotische branche. Ze hebben een andere dekmantel in de sfeer van wellness. Als er (gebruikte) condooms worden aangetroffen dan zijn ze schuldig.

Overige

Sommige bedrijven trachten een nieuw publiek te trekken door als ‘love-hotel’ te gaan functioneren. Dit betekent bijvoorbeeld dat een stel een kamer huurt voor eigen gebruik.

Of zich open te stellen als parenclub. In zo’n parenclub kunnen bezoekers betaalde seks aanbieden buiten de exploitant van het bedrijf om.

47 en 46:De massagesalon gaat alleen open op verzoek, of als het te druk is in de andere club. Die is voor de Gangbangs. Iedereen betaalt een entreprijs. De Gangbang is met amateurs. Nee, niet betaald hoor, het zijn echte amateurs, verzekerde hij ons. Hij schrijft de dames in op een andere BV zodat ze niet als sekswerkers te boek staan.

Een ander concept, dat uit Duitsland naar Limburg is overgewaaid, is de Freie Körper Kultursauna’s. Er werken vooral jonge Oost –Europese vrouwen. ‘Zij werken niet, maar bezoeken de club alleen maar’, zo zei de eigenaar. Andere clubs in de regio klagen dat hier veel onveilig wordt gewerkt en dat vrouwen veel voor weinig geld moeten doen.

577:De vrouw legt het concept van de saunaclub uit: geen sekswerk, vrije erotische contacten, één entreprijs voor het hele complex, een andere prijs als je alleen naar de sauna wilt. Als je gebruik wilt maken van de relaxkamers dan betaal je € 14,- en mag je net zo lang op de kamer blijven als je wilt. We vermijden het woord prostitutie uit alle macht maar naarmate de vrouw verder ratelt heeft ze het over de vrouwen die er regelmatig komen en die bij hen bekend zijn, en dat er geen vaste prijzen door hen worden gehanteerd.

B. Internetveldwerk

De Rode Draad verricht ook internet veldwerk. Dit is nog beperkt van omvang, aangezien dit een arbeidsintensieve manier van werken is. De Rode Draad heeft met MIDHOLD (eigenaar van websites als Kinky.nl en Hookers.nl) afspraken gemaakt over bereikbaarheid voor hulpvragen via hun websites. Daarnaast is de informatie op de website van De Rode Draad aangepast en is begonnen met het verspreiden van informatie via Twitter. Veel sekswerkers volgen onze berichtgeving en onderling verwijst men sekswerkers naar ons door.

Contacten leggen via internet leidde onder meer tot de volgende email.

We kregen een reactie van X dat 'het wel allemaal kut is', wat hij zo leest. 'De Belastingdienst is de grootste pooier', vond hij. Daarna vertelde hij nog dat hij in een Boysclub had gewerkt en dat de Belastingdienst 19% van hem kwam afpakken. Hij had de papieren van de belastingdienst in het gezicht van de ambtenaar gegooid en gezegd dat hij een klant was.

Ook kwam er een reactie binnen van twee jongens die een eigen bureau wilden oprichten, maar geen vergunning kregen.

Aantal sekswerkers bereikt in 2011

Medium	aantal	Opmerkingen
Aan de telefoon	84	
Per e-mail	94	
Bezoek RD	7	
Fysiek veldwerk	2156	
Internetveldwerk	onbekend	
Anders, aanvragen SWork	onbekend	We weten niet precies hoeveel van de aanvragers van tijdschrift SWork sekswerkers/ exploitanten of louter belangstellenden waren.
Totaal	2341	